

egészen – a beszláni iskolai túsdrámára emlékeztető körülmények között lezajló – végső elembertealitás: „valahol Európában”, vagy talán Európa peremén. Azért van a regény, hogy benne táruljon fel érdekfeszítően a gyermekszereplővel megérett egész szörnyűség, melyet ő maga fojtott nyugalommal, retorikai-stiláris takarékossgal és kiegyensúlyozottsággal ad elő. Éspedig naivan. Vagy éppenséggel ál-naivan? Az íróniának esetlegesen a teljes munkára lehetőfinoman kiterjeszkedő trópusa révén, azaz az *Idegenek* egy „csavarási” sugallatát észlelni vélve számolnunk kell azzal, hogy *mindez* talán nem is igaz a fikción belül: az elbeszélő mindjárt az elején hangsúlyosan szögezi le ugyanis, hogy édesanyja alaposan megtanította hazudni.

Hiszen „gyanakodhatnánk” már amiatt is, éspedig „itthoni”, magyarországi szocializációnk alapján szimatot fogva, hogy bár névtelen ál-lamban él a kislány, mégis olyan helyen, ahol „Ivan” és „Yurij” nevű katonák állomásoznak... Elejtve a gyanakvás szálát, s a mindig rosszabbra berendezkedve konstatálnunk kell persze: egy ideig. Mert aztán jönnek az „idegenek”, akik leginkább azt nem tolerálják túlzottan, hogy őket nem tolerálja a többségi lakosság. Persze már maga a kislány és egy mozi felrobbantásakor életét vesztő édesanyja is „idegen”: máshonnan érkeztek oda, ahol az elbe-

szelés filmszerűen eleven, önálló életet élő, apró (verbális) momentumainak közegében, azok jelenében laknak. De az igazán „idegenek” az utánuk érkező színes ruhások, takart arcúak. *Magyarán*: a muszlimok.

Helyben vagyunk: a virtuális, a regényben szándékosan jellegtelennek meghagyott vidék legszorosabb modellje Franciaország, vagy éppen egy FÁK-állam. S akkor mind a flegma-szenvtelenül elbeszélő szörnyűségek lehetnek valóban ál-naiv szerzői provokáció, mégpedig jó provokáció szólama: rá kell ébredni, hogy mennyire keveset jelentenek az olyan, kispolgárinak, leplezően közhelyesnek is vehető vagy éppenséggel szánt kijelentések, miszerint „ezek is csak emberből vannak. Ugyanazt akarják, amit mi. Élni úgy, ahogy lehet.” Vagy egyenesen vérlázítóan sok ennyi? Mindenesetre nehez. Ilyen dilemmáról szól ez az igaz, minden avantgárdsgán túli, erős, *mondanivalós* regény.

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(*Új Palatinus Könyvesház, Budapest, 2007, 242 oldal, 2600 Ft*)

BRATKA LÁSZLÓ:

Az időjáró jelentéseiből

A címnek megfelelően a kötetet meghatározó fogalom az idő, amelyben e

kurta történetek játszódnak. A könyv elején álló írásokban még szinte pontosnak nevezhető időmghatározást kapunk: „a hatvanas évek legelején vagyunk” (*Emlékező álom, Födélzeti cicógyerök, A liget*), esetleg „Egy vasárnap kora délután, a Gagarin fellövése körüli időben”. Az idősíkok később váltakoznak: *A liget* című írásban több elbeszélő mesél, *A kultúrház* szövegében összeérnek az idősíkok – a ház a hatvanas évek elején épült, de a történet a kilencvenes évekig viszi az olvasót.

Az odaértett olvasó tisztában van a közeggel: „Azt meg kell említeni, hogy az idő az egyetlen összevont – hogy példánknál maradjunk, vasúti és folyami – lét- és üzemmód, hiszen az egykori A (mondjuk vasúti) pontunkból eljutottunk a

mai B pontunkba, miközben azt hisszük, hogy ugyanazok vagyunk, és az egykori lét- és üzemmódhoz tartozó fogalmainkkal értelmezzük a mostani világot” (*Volt két fivér...*). Az idő egyik lehetséges fajtája a „mi időnk”, az elbeszélő által elképzelt közösség közösen megélt tapasztalatainak ideje, melyek éppoly illékonyak, mint maga az idő: „A mi időnkben a gravitációt a szemmagasságba emelt hüvelyk- és mutatóujja közül kiejtett kréta zuhanásával demonstrálta a tanár bácsi” (*A 8. A-ban*).

A cím másik részét is igazolja a szöveg: ezek valóban csak jelentések, nem állnak össze kerek egészzé, csupán valamiféle közös érzetet, a befejezetlenség érzését hagyják maguk után. Mint amikor csak a fel szálló port látjuk, de nem tudjuk, mi kavarta azt fel: „minden fluoreszkálva libeg a levegőben, amíg el nem foszlik” (*A diühöngő*). A láncszerű összekapcsolódás sejtése csak átmeneti illúzióknak bizonyul. A háttér, összefüggés vagy mélyebb mögöttes tartalom megértéséhez nem

visznek közelebb a többé-kevésbé rejtett irodalmi utalások sem. Az *Egy vasárnap kora délután, a Gagarin fellövése körüli időben* (*Rekonstrukciós kísérlet*) című szövegben felbukkanó Gazda talán Babitsot idézi. Ennél sokkal direkttebb, de önkényesnek tűnik a *Gondok* Ady-utalása vagy Weöres Sándor nevének említése (*Kutyák úzte macskaként égérutat nyerni*). Eszünkbe juthat Ibsen, Kosztolányi (*Nóra, Égi folyó*), de egyik utalás sem szükségszerű, nem megkerülhetetlen. Az orosz hatás inkább érződik az írásokon és súlyosabbnak is tűnik; nyilvánvalóan a szerző jelentős fordítói tevékenységének áldásaként vagy átkaként. A kötet ars poeticája a *Gondok* című írásban fogalmazódik meg: „Hogy lennék én neked Lacika, ha egyszer küzdök az elmúlás ellen, je-

let hagyok, és költői gondolataim vannak.”

Az írás (eleve kudarcra ítélt) célja pedig a „végre tisztázni kellene a világhoz való viszonyomat” (*Állhatatlansággal...*). Az egyes írások között esetleg mégis felépíthető logikai menet következő láncszeme az lehet, amit a „középkorú fiatalember” leírás sugall: a kor meghatározhatatlan, mindegy, ki mikor és mennyit élt, az általános léttapasztalat ugyanis pusztán a káosz érzékelésében merül ki. A múlt sem állítható valósnak, az is csak egy érzékelt fikció: „képzeld múltat” (*Hi-hi-hi-bidd azt!...*). Elkerülhetetlenül bukkan elő az „és most hogyan tovább” kérdése (*Mint számár a hegytetőn*), hiszen a történetek még csak-csak elkezdődnek, de aztán marad az időben-térben való függés, mozdulatlanság. A történet így lesz befejezhetetlen, lezárás csak az időben zajló folyamatoknál lenne lehetséges, de ebben a kötetben az idő nem folyamat, hanem csak egy szűk tér, amit könnyű bejárni.

Ám az időjáró nem képes erre igazán reflektálni, jelentései így nem válnak fontossá, demonstrálva ezzel a záró szöveg igazát: a „résztvevők nem fogták föl emberi ésszel, mi történik velük” (*Archetípusok éjszakája*).

PATONAI ANIKÓ ÁGNES

(*Kortárs Kiadó, Budapest, 2006,*
128 oldal, 2000 Ft)

FALVAI MÁTYÁS:

Allegro barbaro

Lélektől lélekgig, a zenétől a zenéig a szavak, a széppróza által – e címszavakkal jellemezhetjük Falvai Mátyás első kötetét. A szemtelenül fiatal – mindössze huszonkét esztendő – győri születésű szerző könyvében egy kisregény és két novella olvasható, Brückner János grafikáival.

Nem elsősorban a jazz világába (bár később, a novellákban majd oda is), hanem a jazz benső lényege, átérezhető szabadsága felé sodorja az olvasót a szöveg, egyben huszonévekkel korábbra is, 1974-be, egy grazi komolyzenei táborba. Mindkét említett aspektusból izgalmas Falvai Mátyás vállalkozása: egyrészt olyan zenei világot mutat be, melyet tökéletesen ismer és szeret, és képes érzékletesen leírni a jazz magávalragadó erejét; másrészt olyan történelmi időbe megy vissza, amelyről személyes tapasztalatai nem lehetnek, mégis remekül építi a történetbe 1974-ből mindazt, ami egy nyugatra látogató magyar fiatalnak érdekes és fontos lehetett ott és akkor.

A fiú és a lány, Kati és Balázs története cseppet sem bonyolult, mentes a sallangoktól és a sziruptól. A történet középpontjában a zene áll, a komolyzenei próbák és a bravúros jazzestek a Yardbird'sben. A fiú többnyire a zenét kommentálja, a lány (az ő szemszögéből nézve